

Zingevende daginvulling

Betekenisvol deelnemen aan de samenleving is voor iedereen belangrijk. Ook voor cliënten die langdurig zorg ontvangen. Betekenisvol meedoen versterkt het zelfvertrouwen en het gevoel van meerwaarde. De SKILZ-richtlijn 'Zingevende daginvulling' biedt zorgprofessionals vanuit een multidisciplinair perspectief handvatten op het gebied van zingevende daginvulling. Hierbij is aandacht voor hoe zingevingsbehoeften gesignaleerd kunnen worden en met welke elementen van zingevende daginvulling rekening gehouden moet worden. Ook wordt advies gegeven over de toepassing van zingevende daginvulling.

Wat is zingevende daginvulling?

In de langdurige zorg wordt vaak gesproken over dagbesteding, maar in deze richtlijn is bewust gekozen voor de term daginvulling. Klassieke dagbesteding verwijst vaak naar groepsactiviteiten op vaste tijden. Daginvulling kan verschillende doelen hebben: een arbeidsmatig, ontwikkelingsgericht of belevingsgericht doel. Daarnaast is het belangrijk dat daginvulling als zingevend wordt ervaren door de client. Zingeving wordt hier gedefinieerd als 'zoeken naar betekenis en ervaren dat wat we doen waardevol is'. Zingevende daginvulling omvat activiteiten die aansluiten bij iemands talenten, behoeften en identiteit.

Waarom deze richtlijn?

In 2016 trad het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap in Nederland in werking. Hiermee ontstond een nationale verplichting om aandacht te

besteden aan de kwaliteit van leven van mensen met een handicap. Zingevende daginvulling speelt hierin een belangrijke rol. Daarnaast bestaat ook binnen de langdurigezorgsector de wens voor extra aandacht voor zingevende daginvulling en concrete handvatten om deze daginvulling te kunnen verbeteren.

De richtlijn helpt zorgverleners zingevende daginvulling te verbeteren voor cliënten in de langdurige zorg. Om zo uiteindelijk de kwaliteit van leven en het gevoel van eigen regie van deze cliënten te vergroten.

Voor wie is deze richtlijn?

De richtlijn is geschreven voor alle zorgverleners die betrokken zijn bij zingevende daginvulling. Dit zijn voornamelijk (activiteiten- of werk)begeleiders, geestelijk verzorgers, maatschappelijk werkers, orthopedagogen, welzijnsmedewerkers, vaktherapeuten, ergotherapeuten, psychologen, verzorgenden, verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten. De doelpopulatie van de richtlijn is volwassen cliënten die langdurige zorg ontvangen.

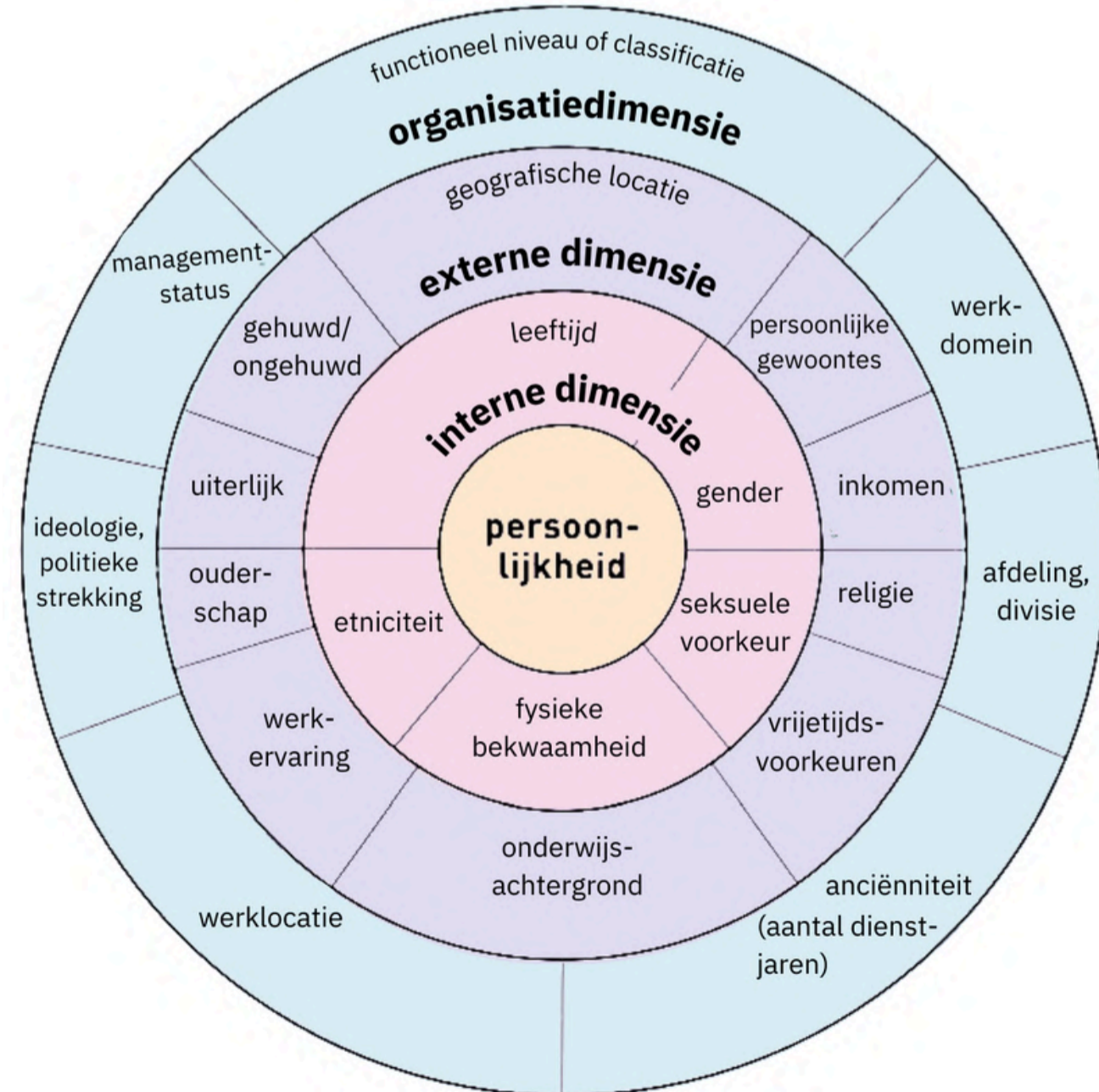
Samenvattingskaart Zingevende daginvulling

De cliënt in beeld brengen

De eerste stap bij het bepalen van wat zingevende daginvulling voor iemand is, is het volledig in beeld brengen van de cliënt. Door de individuele behoeften, mogelijkheden en voorkeuren van de cliënt te begrijpen, kun je op maat gemaakte zorg en ondersteuning bieden.

Maak gebruik van het diversiteitswiel om de persoonlijkheid van de cliënt aan de hand van de verschillende dimensies (interne, externe en organisatiedimensie) in beeld te brengen.

Het model van Schalock & Verdugo toont acht levensgebieden die belangrijk kunnen zijn voor de kwaliteit van leven van een cliënt. Aan de hand van dit model kun je bepalen welke aspecten bij de cliënt invloed hebben op de ervaring 'zin in' en de 'zin van' het leven.

Breng de cliënt in beeld op basis van de levensdomeinen van Schalock.

Overweeg ook onderzoek te doen naar de gebieden levensgeschiedenis, dagbesteding en werk en leren. De werkgroep vindt deze levensgebieden ook belangrijk bij het bepalen van de zingevingsbehoeften. Een overzicht van de levensdomeinen van Schalock aangevuld met de toevoegingen van de werkgroep, is te vinden in deze bijlage bij de richtlijn.

Volledig overzicht van levensdomeinen Schalock gelisteerd met input vanuit de werkgroep

Factor	Domein	Indicator
Onafhankelijkheid	Persoonlijke ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> • opleiding • persoonlijke competentie • vaardigheden
	Zelfbepaling	<ul style="list-style-type: none"> • autonomie • persoonlijke controle • persoonlijke doelen en waarden • keuzes maken
Sociale participatie	Persoonlijke relaties	<ul style="list-style-type: none"> • interacties • relaties/ vriendschappen • ondersteuningsbehoeften (emotioneel, fysiek, feedback)
	Sociale inclusie	<ul style="list-style-type: none"> • integratie en participatie in de samenleving • rollen in de samenleving • sociale ondersteuning/ support
	Rechten	<ul style="list-style-type: none"> • humane rechten (respect, waardigheid, gelijkheid) • wettelijke rechten (burgerschap) toegang, rechtvaardige behandeling)
Welbevinden	Emotioneel welbevinden	<ul style="list-style-type: none"> • tevredenheid • zelfbeeld • vrij zijn van stress
	Fysiek welbevinden	<ul style="list-style-type: none"> • gezondheid • ADL-activiteiten • vrije tijd
	Materieel welbevinden	<ul style="list-style-type: none"> • financiële status • werk • onderdak

Samenvattingskaart Zingevende daginvulling

Zingevingsbehoeften vaststellen

Het startpunt van het onderzoek naar zingevende daginvulling is altijd het gesprek met de cliënt zelf. Gesprekken met naasten kunnen daarnaast waardevol zijn om een completer beeld te vormen. Zeker wanneer de cliënt het lastig vindt om zelf aan te geven wat belangrijk is. Ook observaties van zorgverleners kunnen leiden tot belangrijke informatie.

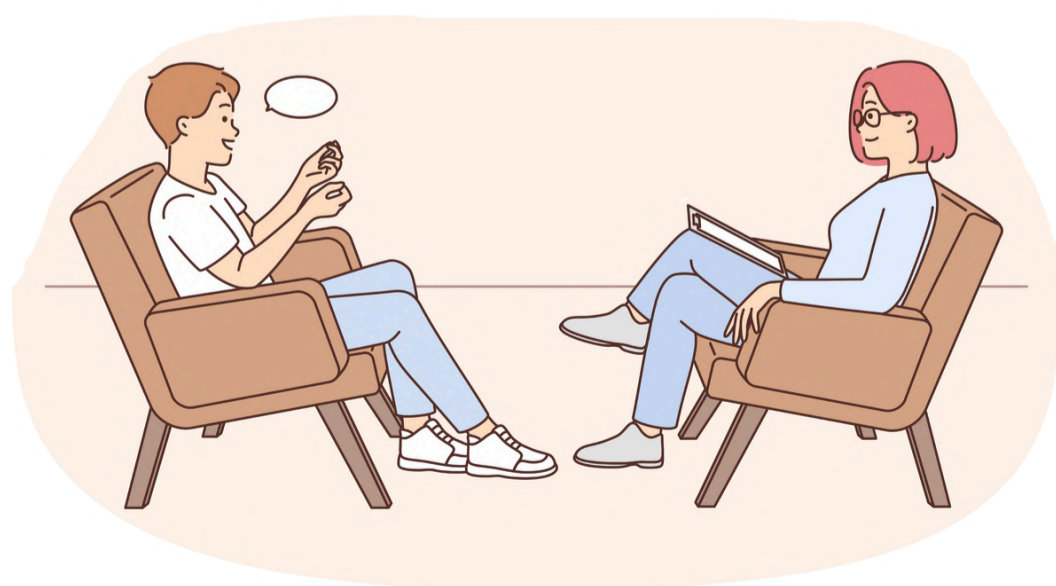
Neem een respectvolle houding aan en probeer geen vooroordelen te hebben maar open te luisteren naar de cliënt.

Stel verdiepende vragen als je een oppervlakkig antwoord krijgt. Zo kun je de onderliggende gevoelens en meningen ontdekken.

Blijf met de cliënt in gesprek: het is een proces zonder einde. Mensen kunnen over tijd veranderen in interesses en ideeën.

Het ophalen van goede herinneringen kan leiden tot meer tevredenheid bij cliënten over hun leven en is een manier om de eigen identiteit te bewaren. Praten over positieve of negatieve gebeurtenissen uit het verleden helpt te herinneren wie men was en is. Ook kan dit een gevoel van veiligheid en zekerheid geven.

Foto's en muziek kunnen goede hulpmiddelen zijn om gevoelens, herinneringen en verhalen los te maken. Bijvoorbeeld met reminiscentie: het bewust ophalen van herinneringen aan de hand van foto's.

Maak gebruik van levensverhalen en levensgebeurtenissen om zingevingsbehoeften van een cliënt duidelijk te krijgen. Foto's en muziek kunnen hierbij goed van pas komen.

Het achterhalen van levensverhalen en belangrijke gebeurtenissen kan helpen om dieper te begrijpen wat een cliënt nodig heeft om zin en betekenis te ervaren.

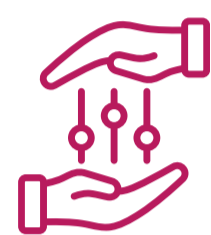

Overweeg foto's te maken van activiteiten. Dit kan aanwijzingen geven over hoe een cliënt deze heeft beleefd: wil de cliënt de foto's vaak terugkijken en hoe reageert die hier dan op? Dit kan vooral van pas komen bij cliënten die zich moeilijk uiten.

Samenvattingskaart Zingevende daginvulling

Elementen voor een zingevende daginvulling

Pas de volgende elementen toe om zingevende daginvulling te verbeteren bij cliënten in de langdurige zorg:

Maatwerk. Wat voor de ene cliënt als zingend wordt ervaren, kan door de ander als vervelend worden ervaren. Kijk en luister goed naar de cliënt. Maatwerk is in de praktijk een van de belangrijkste aspecten om te kunnen voorzien in zingevende daginvulling.

Verbondenheid met de eigen identiteit. Herkenning van het eigen leven en interesses kan helpen om iemand zich vertrouwd en veilig te laten voelen in diens leefomgeving. Bereik dit bijvoorbeeld door een thuisomgeving voor de cliënt te creëren met herkenbare foto's en eigen spullen of meubels. Bij verbinding met de identiteit kan ook worden gedacht aan de (culturele) achtergrond, etnische groep, seksualiteit, spiritualiteit en het geloof van de cliënt.

Spiritualiteit of geloof van de cliënt. Vraag zo nodig een geestelijk verzorger (binnen de instelling of thuissituatie) of casemanager (in de thuissituatie) om advies als er wensen bestaan over zingevende daginvulling met aandacht voor spiritualiteit of geloof.

Verbinding met de samenleving. Verbinding met de samenleving kan worden gevormd met kleine, betekenisvolle momenten. Bijvoorbeeld door cliënten te betrekken bij toegankelijke buurtactiviteiten. Denk aan gezamenlijke maaltijden, feestelijke activiteiten of eenvoudige vrijwilligersprojecten. Verbinding van cliënten met de samenleving draagt bij aan gelijkwaardigheid en wederkerigheid. Vanuit de erkenning dat mensen met en zonder beperking gelijkwaardig zijn.

Ontwikkelingsgerichtheid. Een leven lang leren en ontwikkelen, waarbij de kleinste stappen al waardevol kunnen zijn. Het proces moet worden afgestemd op de mogelijkheden van de cliënt en meebewegen met de veranderende samenleving.

Andere aspecten die kunnen bijdragen aan zingevende daginvulling zijn: plezier en betrokkenheid, zelf kunnen bepalen wat je gaat doen en een variatie in activiteiten. Ook het onderhouden van oude en ontwikkelen van nieuwe sociale contacten kan bijdragen aan een zingevende daginvulling.

Denk ook aan de zorg voor andere cliënten, een gevoel van verbondenheid met de natuur, productiviteit en fysieke activiteit. Daarnaast kan het betrekken van naasten en het integreren van de eigen vaardigheden en interesses een positieve invloed hebben op zingevende daginvulling. Bekijk per cliënt welke elementen toegepast kunnen worden.

Samenvattingskaart Zingevende daginvulling

Vormgeven van zingevende daginvulling

Het vormgeven van zingevende daginvulling vraagt om een cliëntgerichte aanpak. Denk vanuit de cliënt en probeer vanuit diens oogpunt te kijken. Een goede benadering helpt om te achterhalen wat écht belangrijk is voor de cliënt.

Probeer dagelijkse activiteiten, zoals tafeldekken of koffie rondbrengen, onderdeel te maken van het dagelijks ritme. Zo kunnen elke dag kleine, betekenisvolle momenten worden gecreëerd. Onthoud: liever iedere dag één gelukkig moment, dan iedere maand één gelukkige dag.

Bied ruimtes aan om een hobby uit te oefenen of van muziek te genieten. Zo kan de cliënt de dag naar eigen wens invullen.

Zorg dagelijks voor één of meerdere activiteiten.

Geef de cliënt verschillende opties die passen binnen de grenzen en mogelijkheden van de cliënt en diens omgeving.

Pas de communicatie over zingevende daginvulling aan op de cliënt. Gebruik begrijpelijke taal en eventueel visuele hulpmiddelen. Bijvoorbeeld pictogrammen, animaties of video's.

Bepaal met een open en gevoelige houding wat belangrijk is voor de cliënt op het gebied van spiritualiteit en levensovertuigingen.

Zoek naar manieren waarop de cliënt verder kan leren en zich verder kan ontwikkelen.

Bekijk of een bepaalde technologie kan ondersteunen bij de zingevende daginvulling.

Onderzoek mogelijkheden voor meer inclusieve dagactiviteiten naast de traditionele Nederlandse activiteiten. Zo kun je ook voor mensen met verschillende culturele achtergronden een passende activiteit bieden.

Continuïteit van zorg

Het volgen van richtlijnen helpt bij het hoog houden van de kwaliteit, maar ook de continuïteit van de zorg. Zo ontvangt elke cliënt een hoge kwaliteit zorg, welke zorgverlener hem/haar die dag dan ook verzorgt of begeleidt. Let op de volgende punten om consistente zorg te kunnen bieden:

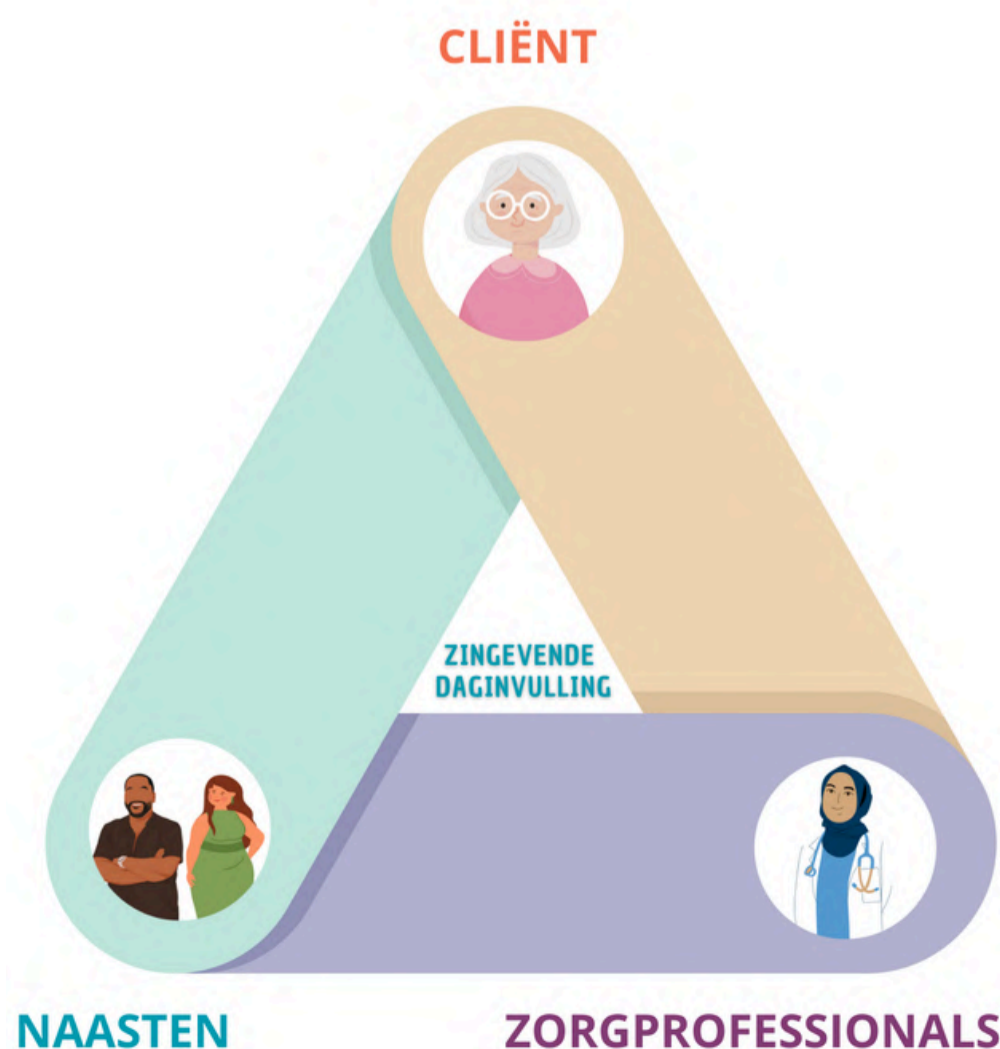
- Stel een individueel zorgplan op. Beschrijf hierin de voorkeuren, behoeften en doelen van de cliënt op het gebied van zingevende daginvulling.
- Plan regelmatig een multidisciplinair teamoverleg in. Bespreek hierin ook de organisatie en continuïteit van zorg.
- Zorg voor een goede verdeling van zorgpersoneel over dag en avond.
- Zorg voor goede communicatie met informele zorgprofessionals, waaronder naasten.
- Stel een aanpak op voor het vastleggen van doelen en activiteiten op het gebied van zingevende daginvulling. Maak ook een plan voor het achteraf checken van of de doelen zijn gehaald en de activiteiten zijn uitgevoerd.
- Zorg voor scholing en training van zorgmedewerkers over zingevende daginvulling.

Samenvattingskaart Zingevende daginvulling

Organisatie van zorg

In de langdurige zorg is de samenwerking tussen cliënten, hun naasten en zorgprofessionals erg belangrijk. Door open communicatie en betrokkenheid van alle partijen wordt een ondersteunend netwerk gecreëerd. Hierin staan de behoeften en wensen van de cliënt centraal.

Cliënten kunnen zo hun persoonlijke ervaringen en voorkeuren delen. Naasten hebben vaak waardevolle inzichten en kunnen ondersteuning bieden vanuit hun vertrouwensband met de cliënt. Zorgprofessionals brengen expertise, begeleiding en zorgplannen in om de best mogelijke zorg te bieden. Samen vormen deze partijen de drie hoekstenen van de samenwerkingsdriehoek.

Let op de volgende punten om de samenwerking binnen de samenwerkingsdriehoek te versterken:

- Bepaal bij de start van de zorg hoe de cliënt mee kan denken over diens eigen zorgproces. Overweeg de cliënt te laten deelnemen aan het multidisciplinair overleg waar de zorg van de cliënt wordt besproken.

- Zorg voor nauw contact met de naasten. Zij kunnen helpen bij het vaststellen van de levensgeschiedenis, persoonlijke ideeën en voorkeuren van de cliënt.
- Elke zorgprofessional kan vanuit diens eigen expertise een rol spelen bij het in beeld brengen van de cliënt, het vaststellen van de zingevingsbehoeften en het toepassen van zingevende daginvulling.

- Bekijk de mogelijkheid om een aandachtsvelder of participatiecoach zingevende daginvulling aan te stellen. Deze aandachtsvelder controleert de zingevende daginvullingsactiviteiten binnen de instelling.
- De eerstverantwoordelijke zorgverlener checkt de zingevende daginvulling van de cliënt. Controleer bijvoorbeeld dat de zingevende daginvulling wordt opgestart en aangepast wanneer dit nodig is. Controleer ook of alle betrokkenen op de hoogte zijn gesteld.
- Laat zingevende daginvulling onderdeel zijn van de reguliere langdurige zorg.
- Laat informele zorgverleners een rol spelen bij het toepassen van zingevende daginvulling. Moedig ook naasten aan om bij (zingevende) activiteiten aanwezig te zijn en zo mogelijk mee te doen.

